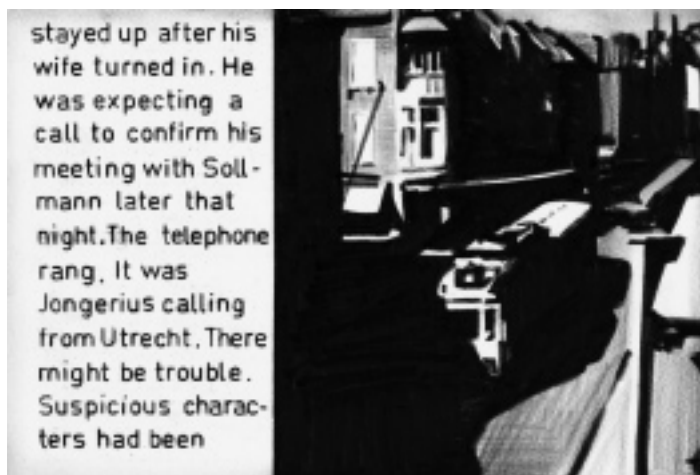

[K] **GELUKKIG NIET ZIJN. HET PARADOXALE
PARADIJS VAN TEKENAAR MARCEL VAN EEDEN**

Dat ieder leven vergankelijk is, daarmee is niets nieuws gezegd. Toch denken we, als we ons verscheiden voor ons zien, waarschijnlijk vooral aan onze eigen ontstentenis en niet aan datgene wat daardoor voorgoed ongezien blijft en niet herinnerd zal worden. Dat terwijl al die aanrakingen, kort of lang, met wat ons omringt mogelijk juist de essentie van leven zijn. Bestaan is niet alleen waargenomen worden, maar ook zelf waarnemen. De vraag is of je aan zo'n niet geleefd leven – het leven van ontelbare anderen ver voor jou – herinneringen kunt hebben of creëren.

De Nederlandse kunstenaar Marcel van Eeden (Den Haag, 1965) is gefascineerd door dit vraagstuk. Kunst is je val vooruit vallen, is wel gezegd, en op een vergelijkbare manier leeft Van Eeden zijn dood vooruit door met een opmerkelijke volharding dag in dag uit minstens één tekening te maken gebaseerd op een foto die altijd voor zijn geboortjaar 1965 is genomen, en dus afkomstig is uit de tijd dat deze Marcel van Eeden nog niet bestond. Vooruitlopend op de tijd dat hij er niet meer zal zijn, brengt Van Eeden zoveel mogelijk beelden tot leven uit de tijd dat hij er nog niet was. In een interview met schrijver Arnon Grunberg zei hij daarover: “Foto’s van voor mijn geboorte hebben zoveel met mij te maken als ik zelf wil eigenlijk. [...] Niet-bestaan is gruwelijk en paradijselijk tegelijk. Dat is helemaal geen vrolijke toestand waarschijnlijk, terwijl ikzelf toch een vrolijk mens ben. [...] De tekeningen willen het niet-zijn oproepen.”

Sinds 1993 maakt Van Eeden elke dag en met altijd hetzelfde materiaal tenminste één tekening. In de eenentwintig jaar die sindsdien verstreken zijn, heeft hij alleen het formaat waarop hij werkt tussentijds aangepast. Verder is alles hetzelfde gebleven, het gelige, gekartelde papier, de roodbruine lijsten, de Nero-potloden en -stiften, en ook het procedé. Hij werkt telkens van linksboven naar rechtsonder en tekent een afbeelding na uit een populair boek of tijdschrift, doorgaans uit de periode 1920-1950. Veel van die afbeeldingen doen denken aan detectives of *film noir*, er gaat iets duisters en raadselachtigs van uit, en ze zijn in zeker opzicht ook wel wat somber en morbide. Tegelijk zit er ook duidelijk humor in het werk.

Marcel van Eeden, zonder titel, uit de serie *I am G. S. 3, the killer van The Hague*, 2014, Nero-potlood op papier, 19 x 28 cm.

Van Eeden brengt die nagetekende afbeeldingen vaak samen in boeken, waar ze zij aan zij staan met nagetekende abstracte kunstwerken en nagetekende teksten. Samen lijken ze een verhaal te vertellen, maar in dat verhaal ontbreekt de logica, of althans een duidelijke lijn. De beelden passen zeer goed bij elkaar, maar de samenhang berust vooral op suggestie.

Los van de omvang en de consistentie van Van Eedens monomane project is er nog iets wat sterk de aandacht trekt: Van Eeden brengt op een heel bijzondere manier twee kunstwerelden bij elkaar. Wie zonder voorkennis een van Van Eedens exposities of publicaties bekijkt, zal geneigd zijn hem zonder meer onder de figuratieve kunst te scharen. Het door Van Eeden verbeelde universum is op een intrigerende manier tegelijk unheimisch en nostalgisch, en mysterieus is het ook, maar zijn beelden zijn doorgaans niet abstract en duidelijk herkenbaar. De beeldtaal herinnert aan beroemde tekenaars als Alfred Kubin (1877-1959) en Arnold Böcklin (1827-1901), maar ook aan cartoons, waardoor het een eigenzinnige en eenzame indruk maakt in de hedendaagse beeldende kunst.

Dat is één kant van het oeuvre. Behalve figuratief is Van Eedens werk namelijk ook duidelijk conceptueel. Hij werkt volgens zelfopgelegde afspraken die, zoals gezegd, in de loop der jaren niet

of nauwelijks zijn veranderd. In dat opzicht is het verwant aan het werk van de Pools-Franse kunstenaar Roman Opalka (1931-2011), die op het doek bij 1 begon te tellen en doortelde tot hij op zijn laatste schilderij bij 5.607.249 kwam. Of aan dat van de Japanner On Kawara (*1932), die dagelijks de datum of het tijdstip schilderde. Behalve de strikte regels volgens welke deze kunstenaars werken, hebben ze gemeen dat hun kunst een verzet is tegen het verstrijken van de tijd. Het fascinerende daarvan is dat de wanhopige zinloosheid van deze strijd van meet af aan vaststaat, maar dat – naarmate het de kunstenaar lukt om het tegenstreven langer vol te houden – geleidelijk het geloof ontstaat dat het deze ene keer misschien wel zal lukken om de dood een loer te draaien en de voorttikkende tijd te snel af te zijn. Daarmee tarten ze niet alleen het menselijke lot, maar ook de wetten van de hedendaagse kunst, want is er in een oeuvre als dat van Van Eeden wel ruimte voor vernieuwing? Of zelfs maar ontwikkeling?

Zoals zoveel in Van Eedens oeuvre is het antwoord op die vraag dubbelzinnig. In grote lijnen blijft het werk hetzelfde, het gehoorzaamt aan regels die tussentijds niet worden aangepast of bijgesteld. Van Eedens project is expansief en encyclopedisch, en in menig opzicht bijna zonder beperkingen. De hoeveelheid foto's uit de periode die grofweg

1920-1950 beslaat, is schier onuitputtelijk. Van Eeden moet de leeftijd van Methusalem bereiken om ze allemaal getekend te krijgen.

Toch zie je dat in de loop der jaren nieuwe thema's worden aangesneden en oude aangescherpt. Je kunt beslist stellen dat Van Eeden zijn werk gaandeweg heeft verdiept. De paradoxen die vanaf het begin in het werk zaten, zijn nog paradoxaler geworden. Zo stelt het werk, geheel in de postmoderne traditie, ter discussie of originaliteit in kunst wel kan bestaan. Tegelijk is er moeilijk een project denkbaar dat persoonlijker is dat van Van Eeden. De beelden die hij tekent, zijn dan misschien niet per se zijn beelden, de keuze ervoor is wel hoogst particulier en verraadt Van Eedens preoccupaties.

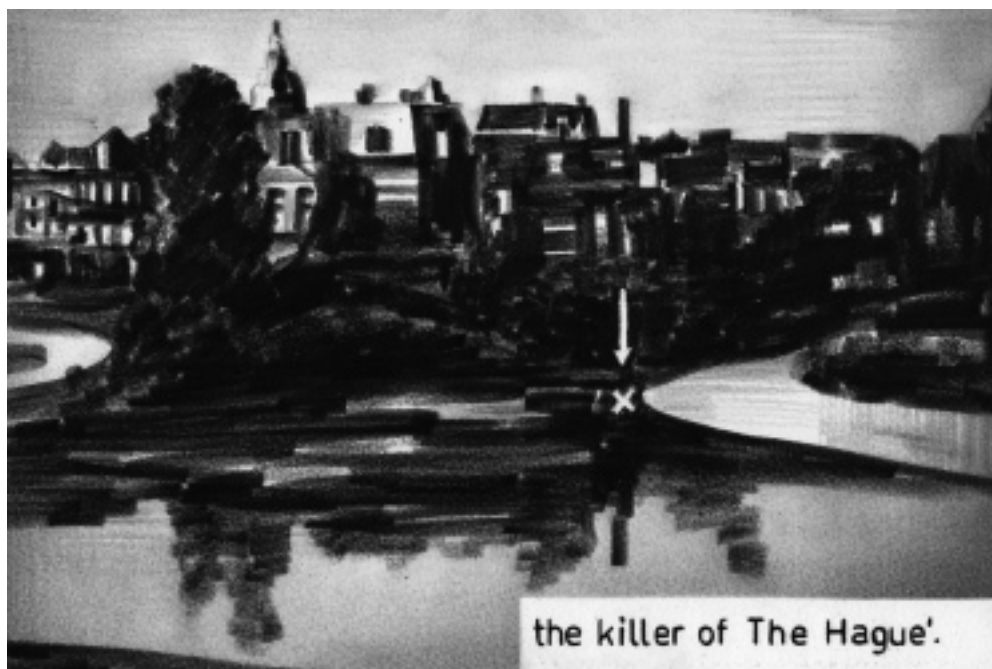
De afgelopen tien jaar heeft Van Eeden het fictieve aspect van zijn tekeningen nog eens versterkt

met de introductie van terugkerende personages. Zo ontstaan biografieën van mensen die wij niet kennen en die op zijn minst ten dele uit de verbeelding zijn voortgekomen, maar die op een uitdagende manier ook Van Eedens leven beschrijven. Zowel het leven dat hij leeft als het leven dat hij nooit kan leven.

MISCHA ANDRIESEN

www.marcelvaneeden.nl

Marcel van Eeden kreeg in 2013 de Ouborgprijs van de stad Den Haag toegekend. Nog tot 24 augustus 2014 exposeert hij in het Haagse Gem met een speciaal project rond de onopgeloste moord op Frits Schallenberg, wiens lijk in 1949 vlak bij het museum werd ontdekt.

Marcel van Eeden, zonder titel, uit de serie *I am G. S. 3, the killer van The Hague*, 2014, Nero-potlood op papier, 19 x 28 cm.